

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie OCW
T.a.v. mevrouw A. Wolbert
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Plaats/datum:
Utrecht, 20 januari 2017

Kenmerk:
2017-101164/RdB

Onderwerp:
Nota-overleg 30 januari Gelijke kansen in het onderwijs

Geachte mevrouw Wolbert,

De PO-Raad vindt dat het onderwijs een belangrijke opdracht heeft ten aanzien van het optimaal benutten van het ontwikkelingspotentieel van leerlingen. Onderwijs bereidt leerlingen voor op een plek in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Onderzoek (o.a. van de Onderwijsinspectie) wijst uit dat de kansen die leerlingen krijgen in steeds grotere mate afhankelijk is van hun afkomst en achtergrond. Er is brede consensus over het feit dat dit een ongewenste ontwikkeling is.

Op 30 januari spreekt uw kamer over Gelijke kansen in het onderwijs, wij geven u graag het volgende mee.

Het bevorderen van gelijke kansen in het onderwijs stelt eisen aan alle sectoren in het onderwijs (en daarbuiten). Echter, veel processen die we in scholen observeren zijn terug te voeren op processen die plaatsvinden buiten de muren van de school. De invloed van het onderwijs is groot, maar heeft ook zijn grenzen. Kansenongelijkheid ontstaat door een complex aan (maatschappelijke) factoren die niet los van elkaar gezien kunnen worden. Het schooladvies en de rol van eindtoets is (slechts) één van deze factoren. Effectieve aanpak vraagt om een benadering van alle mechanismen die invloed uitoefenen op dit proces:

- Goede voorschoolse voorzieningen voor alle peuters vanaf 2 jaar: kinderen leren het meest in de eerste jaren van hun leven, vroeg investeren loont.
- De eindtoets (als objectief meetinstrument / second opinion).
- Plaatsing in (brede) brugklassen met mogelijkheid tot flexibiliteit.
- Faciliterende aspecten zoals het leenstelsel.
- Een schoolsysteem dat relatief vroeg selecteert moet maximaal kansen bieden voor flexibiliteit in opstroom (en afstroom) en stapeling van diploma's.
- Brede scholengemeenschappen faciliteren flexibiliteit; tendens is echter dat categorisering van VO-scholen toeneemt.
- Rol van ouders (schaduwonderwijs, verwachting en wensen/eisen) t.a.v. de inrichting van het onderwijs wordt (steeds) groter.
- Rol en betrokkenheid van ouders is cruciaal voor schoolsucces.

De hierboven genoemde onderwerpen zijn van belang om gelijke kansen in het onderwijs te bevorderen, maar kunnen niet los van elkaar gezien worden. Dit vraagt op een integrale benadering van de hele keten.

De PO-Raad stelt dat onderstaande punten een bijdrage moeten leveren aan het bereiken van gelijke kansen in het onderwijs.

Een brede basisvoorziening voor alle kinderen van 0-4 jaar, met specifieke aandacht voor achterstanden

Een integrale aanpak is goed voor de ontwikkeling van jonge kinderen, het bestrijden van achterstanden en het maakt het voor hun ouders eenvoudiger om opvoeding en werk te combineren. Dat vraagt om samenwerking en lokaal maatwerk. De nadruk ligt hierbij op een hoog kwalitatief aanbod van opvang en onderwijs. Schoolbesturen werken samen met kinderopvangorganisaties, peuterspeelzalen, gemeenten en zorginstellingen om te zorgen dat elk kind zijn talenten kan ontdekken en ontwikkelen. De huidige wet- en regelgeving maakt dit echter tot een complexe, tijdrovende, kostbare en soms onmogelijke operatie. Wij pleiten dan ook voor een brede basisvoorziening voor alle kinderen:

- Ontwikkelrecht voor alle peuters (conform SER-advies "Gelijk goed van start"); een intensivering van het aanbod (naar minimaal 16 uur per week) voor kinderen met een risico op achterstand en aanvullend een integraal aanbod voor alle kinderen van 2 tot 4 jaar, voor 16 uur per week.
- De wet- en regelgeving moet meer ruimte gaan bieden voor intensieve samenwerking van onderwijs en opvang. Te denken valt aan, onder andere het onderling btw-vrij uitwisselen van personeel.
- Ook vraagt deze ontwikkeling om toezicht dat gericht is op de pedagogische kwaliteit van de voorzieningen voor jonge kinderen en de doorgaande ontwikkellijn naar het onderwijs.

Kwaliteit schooladvies

De kwaliteit van het schooladvies moet onomstotelijk goed zijn. In het primair onderwijs (PO) en het voortgezet onderwijs (VO) gaan we met lerarenteams kritisch het gesprek aan over de kwaliteit van het schooladvies. We zien dit als een verantwoordelijkheid van de school (schoolleider, Ib'ers en bovenbouw leraren). Daarvoor is nodig dat:

- Meer bewustwording van risicogroepen voor onder advisering door inzicht te verschaffen in de 'gekleurdheid' van het advies. Benchmark mogelijkheden op schoolniveau op basis van populatiegroepen die daadwerkelijk vergelijkbaar zijn.
- Een hoger toetsadvies dan het schooladvies vraagt altijd om een goede afweging en motivatie van de basisschool waarom er sprake is van deze discrepantie. Bijstelling vindt plaats in overleg met ouders. Daar past geen wettelijk verplichte bijstelling van het schooladvies bij wanneer er sprake is van een hoger toetsadvies.
- Het wettelijk toestaan van een adequate terugkoppeling van leerresultaten / onderwijspositie VO (3^e leerjaar) voor de evaluatie van het schooladvies op leerlingniveau.

Vroegselectie: verleg de focus van selectie naar doorstroom

Het schooladvies is een advies voor het startpunt in het VO en is geen uitspraak voor het examenniveau van een leerling. Vroegselectie wordt meer desastreus voor leerlingen wanneer de flexibiliteit van het onderwijssysteem afneemt en opstroomkansen gering zijn. We moeten ons bezinnen op alternatieve systemen, voorbeelden daarvan zijn onderwijsvoorzieningen voor 10-14-jarigen, maar ook andere vormen van maatwerk zijn mogelijk:

- Eindtoets en schooladvies worden (maatschappelijk) minder zwaarwegend als de focus op doorstroom ligt i.p.v. selectie. Het wettelijk nog belangrijker maken van een eindtoets vergroot de nadruk op het selectiemoment. Dit is onwenselijk.
- Brede scholengemeenschappen en brede- of dakpanbrugklassen moeten weer de norm worden.

Gelijke kansen vraagt om ongelijke behandeling

Het wordt steeds evidenter dat leraren niet onbewust lager adviseren bij sommige leerlingen, maar omdat achtergrondkenmerken en stimulansen van thuis een sterke wissel trekken op de ontwikkelingskansen van leerlingen in het VO. Idealiter moet dit binnen het onderwijs gecompenseerd kunnen worden, maar de slagkracht van het onderwijs is beperkt, met name door beperkte financiële middelen en bezuinigingen. Dit wordt versterkt door de bezuiniging op onderwijsachterstandsmiddelen van de afgelopen jaren; het budget voor onderwijsachterstanden is de laatste 5 jaren met ruim 30% afgenomen. Per 2016-2017 is een budget van circa €270 miljoen beschikbaar voor basisscholen in het kader onderwijsachterstanden, dat is nog geen 3% van de totale bekostiging in het primair onderwijs. In 2011 lag dit budget ruim boven €400 miljoen. De reden voor deze afname is gelegen in het feit dat de indicator voor onderwijsachterstand c.q. de gewichtenregeling uitgaat van het opleidingsniveau van de ouders. Aangezien het gemiddelde opleidingsniveau in Nederland stijgt, daalt het budget om de onderwijskansen voor kinderen uit achterstandsmilieus te vergroten. Het budget daalt jaarlijks, maar schoolbesturen zien de onderwijsachterstandenproblematiek zeer zeker niet afnemen. Ook recent onderzoek van het CBS constateert dat de huidige indicator te beperkt is. De PO-Raad pleit dan ook voor:

- Bevriezen van het budget voor tegengaan onderwijsachterstanden tot het niveau van 2012 en voor het herzien van de huidige gewichtenregeling.
- Financiering van projecten die ondersteuning geven aan leerlingen op het snijvlak van onderwijs, overgang PO-VO en het sociale domein.
- Investeer in ouderbetrokkenheid.
- Waak voor ééndimensionale oplossingen. De complexiteit van dit probleem is te groot dat het met een generieke maatregel te verhelpen is. De diversiteit qua leerlingpopulatie, context, onderwijsvisie/-inrichting en niveau vraagt om een meerdimensionale visie op dit vraagstuk.
- Stel een OnderwijsKansenCheck in, die bestaand en nieuw beleid toetst zodat dit niet onbedoeld kansenongelijkheid bevordert.

Eindtoets in het licht van kansengelijkheid

De eindtoets fungeert als een second opinion op het schooladvies. Het essentiële verschil is de brede scope van het schooladvies (totaalbeeld van een leerling) en de smalle scope van de eindtoets (momentopname op taal en rekenen). De voorspellende waarde van een eindtoets is groot en moet om die reden te allen tijde op waarde worden geschat. Een eindtoets blijft echter ook een momentopname en moet daarom alleen dienen als een second opinion. De eindtoets leidend laten zijn bij plaatsing in het voortgezet onderwijs zal de kansengelijkheid in het onderwijs alleen maar vergroten en zal leiden tot toetstrainingen en schaduwonderwijs voor met name kinderen van hoogopgeleide ouders. De PO-Raad stelt dat:

- Wet- en regelgeving slechts 2 jaar is geïmplementeerd, wacht eerst de effecten van deze vernieuwing (minimaal 3 jaar) af en bekijk hierin ook kritisch hoe de ontwikkeling verloopt van leerlingen waarbij het advies is heroverwogen en bijgesteld.

Met vriendelijke groet,

Rinda den Besten
Voorzitter PO-Raad